

Original Article (Quantified)

The Role of Research-Based Education in Improving Financial Literacy and Consumer Behavior of Elementary School Students

Fatemeh Abolhasani Targhi , Sayyed Hasan Hataminasab

Department of Management, Ya. C., Islamic Azad University, Yazd, Iran

Receive:

30 June 2025

Revise:

19 November 2025

Accept:

04 December 2025

Keywords:Research-based education,
Financial literacy,
Consumer behavior,
Elementary school students,
Risk management,
Capital management**Abstract**

The main objective of this research is to investigate the role of research-based education in improving financial literacy and consumer behavior among elementary school students. Given the impact of research-based methods in controlling primarily irrational and emotional consumer behaviors, this study claims that possessing financial literacy can help reduce the consequences of these behaviors. For this purpose, the Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) approach has been considered. The statistical population of the research consisted of first-grade elementary school students in Yazd city, from whom 111 individuals with no prior familiarity with financial literacy topics were selected using simple random sampling. After completing a financial literacy introductory course, they were evaluated using a researcher-made questionnaire. The claimed relationships in this research were analyzed using structural equation modeling with SmartPLS4 software. The results show that among the four dimensions of financial literacy, two dimensions—credit management and savings and investment management—did not have a significant effect on consumer behavior. However, basic management knowledge and risk management had a significant direct and indirect impact. Risk management and basic knowledge help students make better financial decisions and are not influenced by factors such as advertising. Thus, strengthening these dimensions of financial literacy can help improve students' consumer behavior.

Please cite this article as (APA): Abolhasani Targhi, F. and Hataminasab, S. H. (2026). The Role of Research-Based Education in Improving Financial Literacy and Consumer Behavior of Elementary School Students. *Management and Educational Perspective*, 7(4), 71-87.

<https://doi.org/10.22034/jmep.2025.531885.1534>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Publisher: Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business**Corresponding Author:** Sayyed Hasan Hataminasab**Email:** hataminasab@iauyazd.ac.ir

Extended abstract

Introduction

The issue of financial literacy and students' learning capacities has attracted the attention of many domestic researchers, educational authorities, and families in the last decade (Ogbolu, 2019). From the early stages of life, students encounter financial issues; these issues can include managing pocket money, planning to buy necessary goods, or even understanding the market and prices. By teaching financial literacy in schools, students learn how to manage their money properly and avoid unnecessary expenses. This can significantly help reduce financial problems in adulthood (Imawati and Susilaningih, 2013). The financial literacy status of individuals not only affects personal well-being but also significantly impacts the country's financial health in the future (Sudakova, 2019). The quality of education in Iranian schools has faced a significant decline in recent years (Kazempour dizaji et al., 2020).

Furthermore, financial literacy strengthens resistance to social pressures and consumer advertising and helps in making more informed financial decisions and avoiding unnecessary purchases. Integrating financial literacy education into curricula and presenting it in a practical and engaging way not only helps foster a generation with financial independence but also leads to the creation of a more aware and responsible society (Nygaard and Hermansen, 2008). Therefore, this research examines the question of whether financial literacy can improve individuals' consumer behavior in the current consumerist society, especially through research-based education for elementary school students.

Theoretical Framework

Research-Based Education

This type of education refers to a complete content, method, and activity that provides individual experience and supports the development of mindsets, attitudes, motivations, knowledge, and abilities (Lindiyatmi et al., 2022). The main goal of this type of education is to develop individual competencies, which include knowledge, abilities, and attitudes that affect the willingness and ability to engage in financial matters (Zahra and Anoraga, 2021).

The research-based learning model is an educational model with six important guidelines. RBL requires a contextual and realistic problem and includes at least four scientific studies: Science, Technology, Engineering, and Mathematics (STEM) (Sumarno et al., 2024). Learning using the RBL-STEM model generally has several indicators: 1) a problem posed by the group or instructor, 2) formulation and definition of hypotheses to achieve advancements, 3) data collection, 4) data analysis, 5) generalization/interpretation, and 6) discussion with the participation of class members (Mugo et al., 2024).

Research Methodology

This research, because the application of STEM-RBL in improving students' financial literacy for controlling consumer behavior was analyzed and investigated, is considered applicable, and due to the causal relationship between variables, it is a causal-comparative correlation type. Given the data collection using a researcher-made questionnaire, a quantitative survey approach was adopted. The sampling method was simple random and experimental. The statistical population included first-grade elementary school students in Yazd city, from whom 111 individuals with no prior familiarity with financial literacy topics were randomly selected from different schools and underwent a short-term financial literacy training course. Subsequently, their consumer behavior and characteristics were measured based on the students' self-assessment and the observations and reports of the research evaluator. Given the proposed model, structural equation modeling with the partial least squares approach using SmartPLS4 software was used to evaluate the hypotheses.

Research Findings

Among the 111 students surveyed, 55% were boys (61 individuals) and 45% were girls (50 individuals). The academic grade composition included 25% first grade (23 individuals), 36% second grade (33 individuals), and 49% third grade (55 individuals). To ensure the quality of the research instrument, face and content validity were confirmed by experts. Additionally, convergent validity with factor loadings above 0.7 and AVE above 0.5 for all variables, and discriminant validity through

the Fornell-Larcker test, were confirmed. The reliability of the questionnaire was also proven with Cronbach's alpha coefficient and composite reliability above 0.7 for all six variables. The results of the structural equation modeling test showed that research-based learning (STEM-RBL) has a significant effect on the dimensions of students' financial literacy (t-statistic values > 1.96). However, this impact was not fully transferred to children's consumer behavior. Specifically, credit management and savings and investment management did not have a significant effect on consumer behavior (t-statistic coefficient value < 1.96), which led to an insignificant mediating effect of these variables in the relationship between financial literacy and consumer behavior.

Conclusion

Financial literacy, an essential skill in today's world, especially for students, plays a vital role in shaping consumer behavior. Understanding financial principles helps individuals manage their resources and avoid financial challenges. The student period is an appropriate time to begin this learning, as financial literacy education positively impacts consumer behavior and helps students make more informed decisions and develop healthy financial habits in adulthood. These trainings also strengthen analytical and logical skills.

The results of this research showed that the research-based education approach in a STEM environment (RBL-STEM) has a positive and significant effect on improving students' basic financial management knowledge, credit management, savings and investment management, and financial risk management. These findings are consistent with previous studies that link the integration of experiential learning with basic sciences to a deeper understanding of economic and financial concepts. RBL-STEM not only increases theoretical financial knowledge but also changes students' attitudes towards money and resource value, providing a foundation for responsible credit behavior and rational financial decision-making.

However, the impact of credit management and savings and investment management on students' consumer behavior was not confirmed. This could be due to elementary students' low level of understanding of complex credit and long-term investment concepts, as well as the influence of psychological and social factors such as peer pressure and media advertising. In contrast, basic financial management knowledge and risk management had a positive and significant effect on consumer behavior.

In summary, RBL-STEM improves financial literacy components through strengthening basic knowledge and analytical skills. Basic knowledge and risk management play a more effective mediating role in moderating consumer behavior. It is suggested that financial literacy education, especially with the RBL-STEM approach, be prioritized in school curricula to foster a financially aware, self-monitoring, and responsible generation and contribute to the sustainable development of society.

علمی پژوهشی (کمی)

نقش آموزش مبتنی بر پژوهش در بهبود سواد مالی و رفتار مصرف‌گرایانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

فاطمه ابوالحسنی طرقي^{ID}، سید حسن حاتمی نسب^{ID}

گروه مدیریت، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

چکیده

هدف اصلی این تحقیق بررسی نقش آموزش مبتنی بر پژوهش در بهبود سواد مالی و رفتار مصرف‌گرایانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌باشد. با توجه به تأثیر روشهای مبتنی بر پژوهش در کنترل رفتارهای مصرفی عموماً غیرمنطقی و احساسی، این پژوهش مدعی است داشتن سواد مالی می‌تواند به اثرگذاری پیامدهای این ادعا کمک نمایند. برای این منظور رویکرد علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات مد نظر قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق دانش‌آموزان مقطع ابتدایی دوره اول در شهر یزد می‌باشند که تعداد ۱۱۱ نفر با سابقه عدم آشنایی با مباحث سواد مالی به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و پس از گذراندن دوره آشنایی با سواد مالی، با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته مورد ارزیابی قرار گرفتند. روابط مورد ادعا در این پژوهش با استفاده از تحلیل معادلات ساختاری و با نرم افزار SpartPLS4 مورد تحلیل قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که از بین چهار بعد سواد مالی، دو بعد مدیریت اعتبار و مدیریت پس‌اندار و سرمایه‌گذاری اثر معنی‌داری بر رفتار مصرفی نداشته‌اند اما دانش پایه مدیریت و مدیریت ریسک اثر مستقیم و غیرمستقیم قابل قبولی به دنبال داشته است. مدیریت ریسک و دانش پایه، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تصمیمات مالی بهتری اتخاذ کنند و تحت تأثیر عواملی نظیر تبلیغات قرار نگیرند. به این ترتیب، تقویت این ابعاد از سواد مالی می‌تواند به بهبود رفتار مصرفی دانش‌آموزان کمک کند.

تاریخ دریافت: ۰۹ تیر ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری: ۲۸ آبان ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش: ۱۳ آذر ۱۴۰۴

کلید واژه‌ها:

آموزش مبتنی بر پژوهش،
سواد مالی،
رفتار مصرف‌گرایانه،
دانش‌آموزان مقطع ابتدایی،
مدیریت ریسک،
مدیریت سرمایه

لطفاً به این مقاله استناد کنید (APA): ابوالحسنی طرقي، فاطمه و حاتمی نسب، سید حسن. (۱۴۰۴). نقش آموزش مبتنی بر پژوهش در بهبود سواد مالی و رفتار مصرف‌گرایانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی. فصلنامه رویکردهای نوین در مدیریت و بازاریابی، ۷(۴)، ۷۱-۸۷.

<https://doi.org/10.22034/jmep.2025.531885.1534>

Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Research Center of Resource Management Studies and Knowledge-Based Business. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

ناشر: مرکز پژوهشی مطالعات مدیریت منابع و کسب و کار دانش محور

نویسنده مسئول: سید حسن حاتمی نسب

ایمیل: hataminasab@iauyazd.ac.ir

مقدمه

مقوله سواد مالی و ظرفیت‌های یادگیری دانش‌آموزان در دهه اخیر مورد توجه بسیاری از محققان داخلی و متولیان امور تربیتی و خانواده‌ها قرار گرفته است (Mohammadabadi and Kord Firuzjaei, 2025). سواد مالی یکی از مهارت‌های اساسی است که در دنیای امروز، بیش از پیش به آن نیاز داریم. به خصوص برای دانش‌آموزان و جوانانی که به زودی وارد دنیای بزرگسالی و مسئولیت‌های مالی خواهند شد، اهمیت این مهارت دوچندان است. سواد مالی به افراد کمک می‌کند تا درک بهتری از مفاهیمی مانند پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، بودجه‌بندی و مدیریت بدهی داشته باشند و این موضوع تأثیر مستقیم بر رفتار مصرفی آن‌ها دارد (Ogbolu, 2019).

از ابتدایی‌ترین مراحل زندگی، دانش‌آموزان به نحوی با مسائل مالی مواجه می‌شوند. این مسائل می‌تواند شامل مدیریت پول تو جیبی، برنامه‌ریزی برای خرید وسایل مورد نیاز، یا حتی شناخت بازار و قیمت‌ها باشد. با آموزش سواد مالی در مدارس، دانش‌آموزان می‌آموزند که چگونه پول خود را به درستی مدیریت کنند و از خرج‌های غیرضروری پرهیز نمایند. این موضوع می‌تواند در درازمدت کمک شایانی به کاهش مشکلات مالی در بزرگسالی کند (Sefidgaran, 2024). سواد مالی یکی از جنبه‌های مهم موفقیت مالی شخصی، سازمانی و حتی ملی برای مدیریت مؤثر و کارآمد امور مالی است (Imawati and Susilaningih, 2013). وضعیت سواد مالی افراد نه تنها بر رفاه شخصی، بلکه به طور قابل توجهی بر سلامت مالی کشور در آینده تأثیر خواهد گذاشت (Molapanah et al., 2024). تأثیر سواد مالی بر رفتار مصرفی دانش‌آموزان بسیار چشمگیر است. دانش‌آموزانی که با اصول اولیه مالی آشنا هستند، تمایل بیشتری به برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی برای مخارج خود دارند. افرادی که سواد مالی بالاتری دارند، می‌دانند که چگونه از حقوق خود بهره‌برداری کنند و معمولاً خریدهای عاقلانه‌تری انجام می‌دهند. این رفتار باعث می‌شود که آن‌ها از یک سو کمتر تحت تأثیر تبلیغات و فرهنگ مصرف‌گرایی قرار بگیرند و از سوی دیگر پس‌انداز بیشتری داشته باشند (Sudakova, 2019).

از سوی دیگر، یادگیری و سطح آموزش مدارس ایران در سالهای اخیر افت نسبتاً قابل توجهی داشته است (Fateh, Nejad and Zare, 2023). تحقیقات نشان می‌دهد رفتار مصرف‌گرایانه دانش‌آموزان بر اساس خواسته‌ها است، نه نیازها، جایی که دوستان، تبلیغات، روندهای فعلی یا تخفیف‌ها بر رفتار خرید آن‌ها تأثیر می‌گذارند (Ghanavizi and Atri, 2022). علاوه بر این، سواد مالی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا ارزش پول و منابع مالی را درک کنند. این درک عمیق‌تر باعث می‌شود که آن‌ها به جای خرید بی‌برنامه و بی‌فکر، قبل از هر خریدی به نیاز واقعی و اولویت‌های خود فکر کنند. برای مثال، دانش‌آموزانی که با مزایای پس‌انداز آشنا هستند، بیشتر تمایل دارند تا بخشی از پول خود را برای آینده کنار بگذارند تا اینکه همه آن را صرف خریدهای لحظه‌ای کنند. سواد مالی بر رفتار مصرفی تأثیر منفی می‌گذارد، به این معنی که با افزایش سواد مالی می‌توان رفتار مصرفی را سرکوب کرد (Kazempour dizaji et al., 2020). همچنین، سواد مالی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا در برابر فشارهای اجتماعی یا تبلیغات مصرفی مقاومت بیشتری داشته باشند. این در حالی است که امروزه، تبلیغات و مصرف‌گرایی به شدت در حال گسترش است، درک صحیح از منابع مالی و نحوه مدیریت آن‌ها می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا تصمیمات بهتری بگیرند و از خریدهای غیرضروری پرهیز کنند. در نهایت، افزایش سواد مالی در مدارس نه تنها منجر به شکل‌گیری نسل‌های آینده‌ای می‌شود که از نظر مالی مستقل هستند، بلکه همچنین می‌تواند به ایجاد جامعه‌ای آگاه‌تر و مسئول‌تر کمک کند

(Javadzadeh et al., 2025). بنابراین، ضروری است که آموزش سواد مالی در برنامه‌های درسی گنجانده شود و به صورت عملی و جذاب به دانش‌آموزان آموزش داده شود. این آموزش می‌تواند به درک بهتر رفتارهای مصرفی آنان و همچنین مدیریت صحیح منابع مالی منجر شود که نتیجه آن یک زندگی مالی پایدار و آگاهانه خواهد بود (Fateh, Nejad and Zare, 2023). یکی از عوامل حیاتی در بهبود سواد مالی و در عین حال کنترل رفتار مصرفی، آموزش صحیح در دوران کودکی است (Nygaard and Hermansen, 2008). آنچه در اینجا حائز اهمیت است بررسی این مسأله است که در جامعه مصرف‌گرا با روند افزایشی امروزه (Feyzollahzadeh, 2016). آیا قدرت سواد مالی می‌تواند به بهبود رفتار مصرفی افراد کمک کند؟ با توجه اینکه تحقیقات میزان تأثیرپذیری آموزش‌های فرهنگی - تربیتی در کودکی و نوجوانی را به شکل قابل توجهی بالاتر دانسته‌اند، این تحقیق در یک دنبال پاسخ به این سؤال است که: آموزش مبتنی بر پژوهش چه تأثیری بر بهبود سواد مالی و رفتار مصرف‌گرایانه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی دارد.

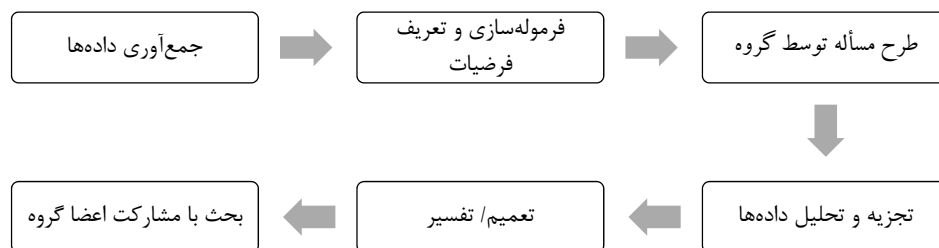
چارچوب نظری پژوهش

آموزش مبتنی بر پژوهش

منظور از این نوع آموزش، یک محتوا، روش و فعالیت کامل است که تجربه فردی را فراهم می‌کند و از توسعه ذهنیت‌ها، نگرش‌ها، انگیزه‌ها، دانش و توانایی حمایت می‌کند (Entezari et al., 2025)؛ که در نتیجه آن دانش‌آموز می‌تواند فرصت‌ها را غنیمت بشمارند، بهتر یاد بگیرد، سالم و مطمئن‌تر زندگی کند، درآینده کسب و کار موفق‌تری داشته باشد و بتواند آن را توسعه دهد تا ارزش افزوده‌ای برای خود و یا دیگران فراهم کند (Lindiyatmi et al., 2022). هدف اصلی این نوع آموزش، توسعه شایستگی‌های فری است که شامل دانش، توانایی و نگرش‌هایی است که بر تمایل و توانایی درگیر شدن در امور مالی تأثیر می‌گذارد. تخصص و توانایی فردی با هدف شروع یا توسعه مرحله‌ای از زندگی، جنبه‌های دانش و توانایی مرتبط با امور مالی را پوشش می‌دهد. این بدان معناست که پایش مبتنی بر دانش و توانایی مالی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد (Zahra and Anoraga, 2021). همانطور که تحقیقات نشان داده است که دانش مالی را می‌توان از طریق پژوهش و به اشتراک‌گذاری یافته‌ها به دست آورد (Roshandel et al., 2018). تخصص و توانایی مالی، سواد مالی را تشکیل می‌دهد، زیرا سواد مالی استفاده از دانش و مدیریت مؤثر منابع مالی است (Loeimi, 2017). رفتار مصرفی در خرید یک محصول، انگیزه‌ها و دلایل مختلفی دارد، مثلاً به این دلیل که منافع را فراهم می‌کند که نیازهای اولیه آن‌ها را برآورده می‌کند. با این حال، رفتار مصرف‌کننده تنها بر اساس میل است (Ogbolu, 2019). این رفتار را خرید تکانشی می‌نامند، یک خرید برنامه‌ریزی نشده که بدون ارزیابی محصول خریداری شده انجام می‌شود. رفتار مصرفی به خرید یا استفاده از محصولات اشاره دارد که نیازها را به صورت کلی یا نیازهای اولیه مصرف‌کننده را برآورده نمی‌کند (Doosti and Shojaei Baghini, 2017). این ممکن است به دلیل عوامل خارجی، مانند تأثیر فروشنده، یا عوامل داخلی، مانند ترجیحات شخصی (Saidi et al., 2021) باشد. توانایی تحصیلی یکی از عواملی است که بر رفتار مصرفی تأثیر می‌گذارد (Feyzollahzadeh, 2016). یکی از راه‌های بهبود سواد مالی دانش‌آموزان برای

کاهش رفتار مصرفی، استفاده از یادگیری مبتنی بر پژوهش^۱ (RBL) با رویکرد علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات^۲ (STEM) است.

مدل یادگیری مبتنی بر پژوهش، یک مدل آموزشی با شش دستورالعمل مهم است RBL. نیاز به یک مسئله زمینه‌ای و واقع‌بینانه دارد و شامل حداقل چهار مطالعه علمی است: علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات (Vennix et al., 2017). یادگیری مبتنی بر پژوهش، دانش نظری را با جمع‌آوری داده‌ها و روش‌های تجزیه و تحلیل مناسب در خصوص پدیده‌ها ادغام می‌کند RBL. قرار است به معلمان و دانش‌آموزان کمک کند تا علاقه بیشتری به تمرین و دنبال کردن موضوعات داده شده داشته باشند و برای برنامه مطالعاتی مفیدتر باشند. در این مطالعه از RBL در مدارس ابتدایی استفاده شده است. هر مرحله از کار، دانش‌آموزان را برای فعال بودن در فرآیند یادگیری ترغیب می‌کند. دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری، به طور فعال برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به سواد مالی و رفتار مصرفی شرکت می‌کنند (Sumarno et al., 2024). دستورالعمل RBL را می‌توان در شکل (۱) مشاهده کرد.

شکل ۱. مدل یادگیری RBL (Dafik et al., 2023)

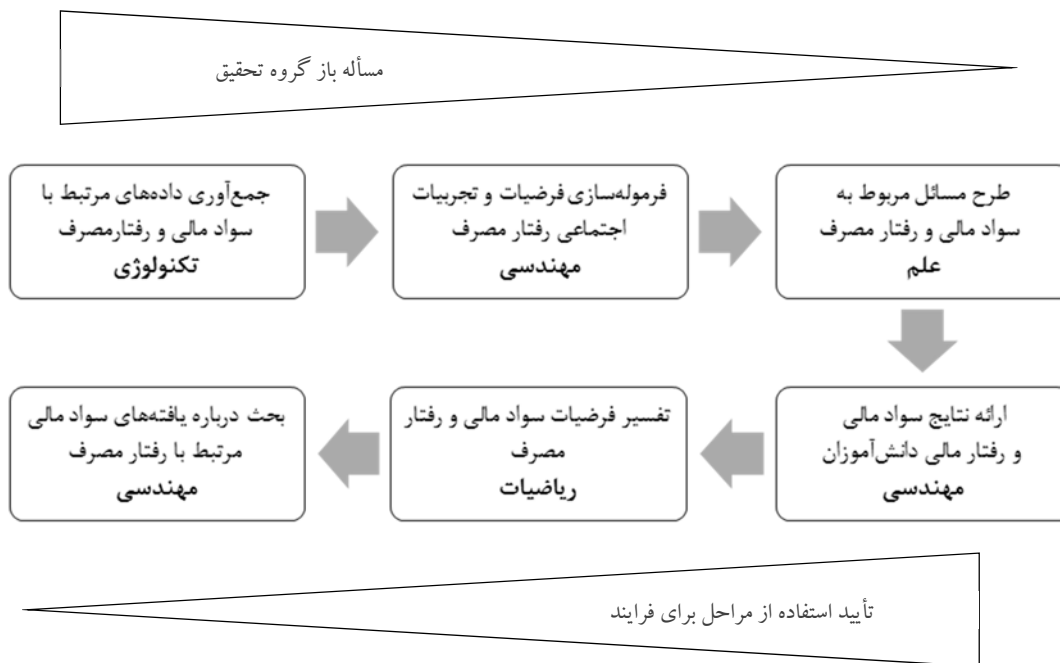
ادغام مدل‌های یادگیری با رویکردهای STEM یکی از عناصر حیاتی فرآیند یادگیری است؛ زیرا STEM چندین رشته را ترکیب می‌کند (Sumarno et al., 2024). STEM را می‌توان به عنوان یک ایده تلفیقی (بین رشته‌ای و فرا رشته‌ای) در فرآیند طراحی مهندسی و بررسی باز مشکلات و موارد دنیای واقعی یا به عنوان یک رویکرد آموزشی با محتوای رشته‌ای آن گروهی از علوم (پایه، فناوری، مهندسی، و ریاضیات) در نظر گرفت (Ahmadi, 2024). تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که STEM می‌تواند سواد مالی را بهبود بخشد. این را می‌توان در مطالعه انجام شده (Misiran et al., 2022) مشاهده کرد، که نشان می‌دهد استفاده مؤثر از STEM می‌تواند مهارت‌های ارتباطی بین اعضای تیم، اکتشاف داده‌ها، ایده‌های طوفان فکری، و ارائه به شرکت‌کنندگان هدف را بهبود بخشد، و یادگیری خدمات را به یک ماده مؤثر برای برنامه‌های سواد مالی شخصی پایدار برای بهبود سطح مالی تبدیل کند (Bybee, 2010).

جنبه‌های STEM برای بهبود آموزش سواد مالی در چهار جنبه توضیح داده شده است: علم، فناوری، مهندسی و ریاضیات (Davoodi et al., 2024) که در شکل (۲) نمایش داده شده است. اجرای یک فعالیت تحقیقاتی با استفاده از RBL-STEM برای بهبود سواد مالی مزایایی دارد. فعالیت تحقیقاتی با رویکرد STEM در کلاس درس باعث می‌شود دانش‌آموزان در فضای یادگیری فعال‌تر شوند؛ زیرا دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از فناوری به عنوان یکی از جنبه‌های

^۱. Research-Based Learning (RBL)

^۲. Science, technology, engineering, and mathematics (STEM)

STEM و با استفاده از تجزیه و تحلیل داده‌ها به عنوان ابزار، مشکلات واقعی را بیانند و مشکل را برطرف کنند. در بخش ریاضی، او می‌تواند شرایط را از نظر مسائل مالی تجسم کند و تحلیل تصمیم مناسب داشته باشد.

شکل ۲. چارچوب RBL-STEM سواد مالی در رفتار مصرف

یادگیری با استفاده از مدل RBL-STEM به طور کلی دارای چندین شاخص است: (۱) مشکل مطرح شده توسط گروه یا آموزگار (۲) فرموله‌سازی و تعریف فرضیات برای دستیابی به پیشرفت‌ها، (۳) جمع‌آوری داده‌ها، (۴) تجزیه و تحلیل داده‌ها، (۵) تعمیم/تفسیر، و (۶) بحث با مشارکت اعضای کلاس (Mugo et al., 2024). ارزیابی تأثیر اجرای یک مدل یادگیری مبتنی بر تحقیق با استفاده از رویکرد STEM بر سواد مالی و رفتار مصرفی در حوزه آموزشی دارای چندین هدف مهم است. این مدل با پرورش مهارت‌های تحلیلی و حل مسئله مرتبط با امور مالی، درک دانش‌آموزان از مفاهیم مالی، و آگاهی در مورد اهمیت مدیریت مالی در انجام فعالیت‌های تجاری را افزایش می‌دهد. نقش STEM در امور مالی، منجر به تقویت رویکردهای علمی و فناوری در یادگیری و جذاب‌تر کردن فرایند آموزش می‌کند. رویکرد RBL-STEM می‌تواند مهارت‌های تفکر انتقادی و تحلیلی فراگیران را با استفاده از مفاهیم STEM در زمینه مالی افزایش دهد. در آموزش، مدل یادگیری RBL-STEM همچنین می‌تواند به توسعه یک برنامه درسی مرتبط‌تر و مرتبط‌تر که نیازهای مالی فعلی را برآورده می‌کند، کمک کند. گروه‌بندی شاخص‌های این مدل در قالب مراحل ۶ گانه موجود در شکل (۲) می‌باشد که اجرای آن چهار فرضیه زیر را متصور می‌سازد:

RBL-STEM بر دانش پایه مدیریت مالی تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

RBL-STEM بر مدیریت اعتبار تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

RBL-STEM بر مدیریت پس‌انداز و سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

RBL-STEM بر مدیریت ریسک سواد مالی تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد.

در همین راستا، می‌توان اذعان داشت، سواد مالی به طور مثبت با توانایی کارآفرینی همبستگی دارد (یعنی، دانش مفاهیم مالی و نحوه استفاده از آن دانش برای تصمیم‌گیری مالی). دانش در سواد مالی (مانند پس‌انداز و وسایل پرداخت) و دانش مفاهیم مالی (مانند: بهره، اعتبار، بیمه)، به توانایی لازم برای تصمیم‌گیری مالی بسیار ضروری و مؤثر است (Cull and Whitton, 2011).

برای این منظور ابعاد و شاخص‌های سواد مالی به طور کامل در جدول (۱) بیان شده است که بر اساس آن می‌توان رابطه بین سواد مالی و رفتار مصرفی را در قالب چهار فرضیه زیر بررسی نمود:

دانش پایه مدیریت مالی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر رفتار مصرفی دارد.

مدیریت اعتبار تأثیر مثبت و معنی‌داری بر رفتار مصرفی دارد.

مدیریت پس‌انداز و سرمایه‌گذاری تأثیر مثبت و معنی‌داری بر رفتار مصرفی دارد.

مدیریت ریسک تأثیر مثبت و معنی‌داری بر رفتار مصرفی دارد.

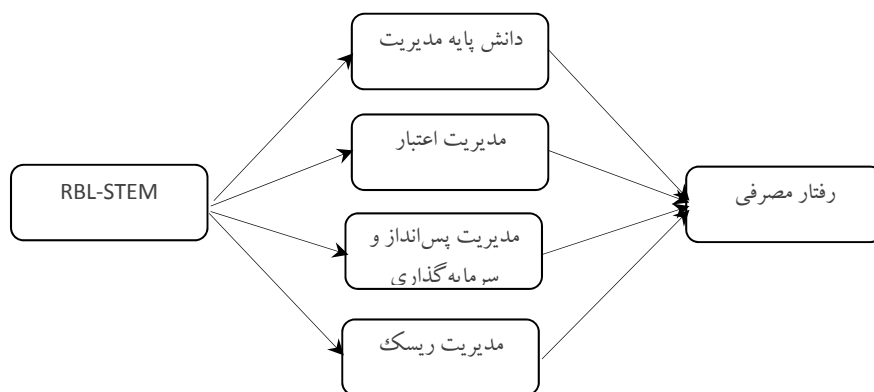
جدول ۱. ابعاد و شاخص‌های سواد مالی

بعد	شاخص
امور مالی شخصی اولیه	دانستن اطلاعات مالی پایه، اطلاع از اهمیت و تفاوت ارزش واحدهای پولی و مالی (انواع پول کشورها، طلا، سهام و ...)، آگاهی از اهمیت نقدینگی و تفاوت آن با غیرنقدینگی، آشنایی با بهره تسهیلات و سود پس‌انداز
مدیریت اعتبار	آگاهی از فرایند مدیریت اعتبار، آگاهی از اهمیت مدیریت اعتبار
پس‌انداز و سرمایه‌گذاری	آگاهی از فرایند برنامه‌ریزی مالی، آشنایی با اهمیت پس‌انداز
مدیریت ریسک	شناسایی ریسک‌ها، ارزیابی ریسک، توسعه برنامه مدیریت ریسک، اجرا و ارزیابی استراتژی تهیه شده

مصرف‌کنندگان در حال حاضر بیشتر بر اساس خواسته‌های خود عمل می‌کنند تا تفکر منطقی، و این خواسته‌ها فراتر از چیزی است که می‌توان نامعقول نامید (Khoda Panah et al., 2022). رفتار مصرفی، تمایل فرد به رفتار بیش از حد در هنگام خرید چیزی یا خرید بی‌برنامه است. در نتیجه، آن‌ها پول خود را بدون فکر و غیرمنطقی خرج می‌کنند تا چیزهایی را به دست آورند که فکر می‌کنند می‌تواند نمادی از امتیاز باشد (Adeli et al., 2023) در روانشناسی، رفتار مصرفی، رفتار فردی است که نمی‌تواند در مقابل تمایل خود برای خرید کالاهای غیر ضروری، بدون مشاهده عملکرد اولیه کالا، مقاومت کند. این تعریف نشان می‌دهد که افراد کالاها را بر اساس خواسته‌ها و نه نیازها خریداری می‌کنند (Ghanavizi and Atri Isfahani, 2022). چرا که رفتار مصرفی یک تعامل پویا بین تأثیرات، شرایط رفتاری و رویدادهای اطراف محیطی است که در آن مبادله انجام می‌گیرد (Rahnamah et al., 2024). شاخص‌های رفتار مصرفی در این پژوهش در قالب: خرید محصول به دلیل ظاهر جذاب، پیشنهادات ویژه، قیمت، برای حفظ ظاهر و اعتبار، نشان دادن نماد، و مفید بودن آن بیان شده است.

روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش به دلیل آنکه کاربرد STEM-RBL در بهبود سواد مالی دانش‌آموزان برای کنترل رفتار مصرفی تحلیل و مورد بررسی قرار داده است از نوع کاربردی و با توجه به رابطه علت و معلولی متغیرها از همبستگی نوع علی محسوب می‌شود. شاخص‌های این مطالعه شامل شاخص‌های STEM-RB، دانش پایه مدیریت، مدیریت اعتبار، مدیریت پس‌انداز و سرمایه‌گذاری، مدیریت ریسک و رفتار مصرفی است که بر مبنای ادبیات تحقیق و فرضیات مطرح شده در قالب مدل مفهومی شکل (۳) تعریف شده و با توجه به جمع‌آوری داده با استفاده از ابزار پرسشنامه محقق ساخته، رویکرد کمی پیمایشی را مدنظر قرار داده است. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده و به شیوه آزمایشگاهی بوده است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان مقطع ابتدایی دوره اول در شهر یزد بوده است که تعداد ۱۱۱ نفر که تجربه‌آشنایی با مباحث سواد مالی نداشته، از مدارس مختلف به صورت تصادفی انتخاب و طی یک دوره آموزشی کوتاه‌مدت سواد مالی قرار گرفته و سپس رفتار مصرف و خصوصیات آنها توسط نظر خود دانش‌آموز و بر اساس مشاهدات و اعلام ارزیاب تحقیق سنجیده شد.

شکل ۳. مدل مفهومی تحقیق (Sumarno et al., 2024)

باتوجه به مدل پیشنهادی روش تحلیل معادلات ساختاری به رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار SmartPLS4 برای ارزیابی فرضیات مورد استفاده قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

در بین ۱۱۱ نفر نمونه تحت بررسی، ۵۵٪ (۶۱ نفر) را دانش‌آموزان پسر و ۴۵٪ (۵۰ نفر) را دختران تشکیل می‌دادند که در مجموع تقریباً ۲۵٪ (۲۳ نفر) پایه اول، ۳۶٪ (۳۳ نفر) پایه دوم و ۴۹٪ (۵۵ نفر) پایه سوم بودند. به منظور سنجش روایی و پایایی ابزار تحقیق، علامه بر روایی ظاهر و محتوا از نظر خبرگان، از روایی همگرا و واگرا و سازگاری درونی برای سنجش سازه استفاده شد. مقدار بار عاملی بالای ۰/۷ توأم با مقدار ضریب معنی‌داری بالاتر از ۱/۹۶ برای همه سئوالات، و مقدار بالاتر از ۰/۵ برای ضریب واریانس استخراج شده (AVE) همه متغیرها بیانگر روایی همگرا در همه سئوالات بود. تأیید آزمون فورنل و لاکر نیز روایی واگرایی متیرها را نشان داد. مقدار بالاتر از ۰/۷ در

ضریب آفالی کروناخ و پایایی ترکیبی برای هر ۶ متغیر پایایی پرسشنامه را به تأیید رساند (جدول ۲). همچنین مقادیر جدول آزمون فورنل و لارکر حاکی از تأیید روایی واگرا در متغیرهای تحقیق است (جدول ۳).

جدول ۲. نتایج آزمون پایایی و روایی همگرا

متغیر	آلفای کروناخ	rho_a	پایایی ترکیبی	واریانس استخراج شده (AVE)
RBL-STEM	۰,۸۸۶	۰,۸۸۸	۰,۹۲۱	۰,۷۴۶
دانش پایه مدیریت	۰,۸۱۵	۰,۸۲۸	۰,۸۹	۰,۷۳۱
رفتار مصرفی	۰,۸۵۸	۰,۸۹۱	۰,۸۹۶	۰,۵۹۷
مدیریت اعتبار	۰,۷۹۴	۰,۷۹۴	۰,۸۸	۰,۷۰۹
مدیریت ریسک	۰,۸۵۷	۰,۸۵۹	۰,۹۰۴	۰,۷۰۱
مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری	۰,۶۹۷	۰,۷۰۳	۰,۸۶۸	۰,۷۶۷

جدول ۳. نتایج آزمون فورنل لارکر

متغیر	RBL-STEM	دانش پایه مدیریت	رفتار مصرفی	مدیریت اعتبار	مدیریت ریسک	مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری
RBL-STEM	۰,۸۶۴					
دانش پایه مدیریت	۰,۸۴۶	۰,۸۵۵				
رفتار مصرفی	۰,۷۷۲	۰,۷۲۹	۰,۷۷۳			
مدیریت اعتبار	۰,۷۸۹	۰,۷۳۵	۰,۷۱۹	۰,۸۴۲		
مدیریت ریسک	۰,۷۲۳	۰,۷۲۴	۰,۶۲۰	۰,۶۷۹	۰,۸۳۷	
مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری	۰,۷۴۲	۰,۷۵۳	۰,۷۰۹	۰,۷۴۳	۰,۷۳۱	۰,۸۷۶

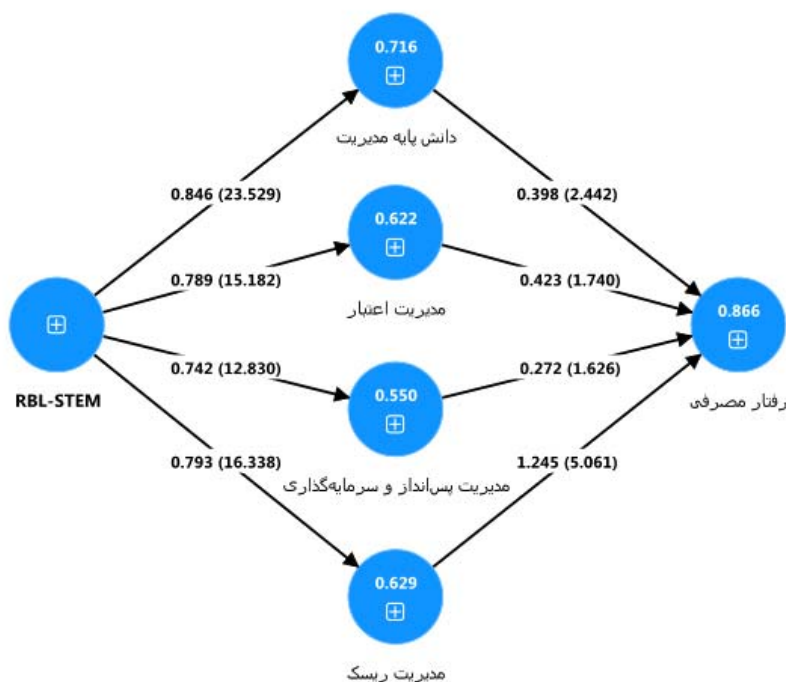
نتایج آزمون معادلات ساختاری مدل تحقیق به صورت شکل (۴) و با مقادیر جدول (۴) نشان می‌دهد که یادگیری بر پژوهش توانسته است ابعاد سواد مالی دانش آموزان را به شکل قابل توجهی تحت تأثیر قرار دهد (مقادیر آماره بیشتر از ۱/۹۶ - در سطح معنی داری ۰/۰۵). اما پیامدهای این تأثیرگذاری در رفتارهای مصرفی کودکان تحت بررسی کامل محقق نشده است، به گونه‌ای مدیریت اعتبار و مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری تأثیر قابل توجه بر رفتار مصرفی ندارند (مقدار ضریب آمار کمتر از ۱/۹۶) که در نتیجه منجر به اثر غیرمعنی دار میانجی این متغیرها شده است (جدول ۵).

جدول ۵. آزمون اثرات مستقیم

مسیر رابطه مستقیم	داده واقعی	داده نمونه	انحراف معیار	t-Value	مقدار P	نتیجه
RBL-STEM <- دانش پایه مدیریت	۰,۸۴۶	۰,۸۴۹	۰,۰۳۶	۲۳,۵۲۹	۰,۰۰۰	تأیید
RBL-STEM <- مدیریت اعتبار	۰,۷۸۹	۰,۷۹۱	۰,۰۵۲	۱۵,۱۸۲	۰,۰۰۰	تأیید
RBL-STEM <- مدیریت ریسک	۰,۷۹۳	۰,۷۹۵	۰,۰۴۹	۱۶,۳۳۸	۰,۰۰۰	تأیید
RBL-STEM <- مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری	۰,۷۴۲	۰,۷۴۴	۰,۰۵۸	۱۲,۸۳	۰,۰۰۰	تأیید
دانش پایه مدیریت <- رفتار مصرفی	۰,۳۹۸	۰,۳۹۴	۰,۱۶۳	۲,۴۴۲	۰,۰۱۵	تأیید
مدیریت اعتبار <- رفتار مصرفی	-۰,۴۲۳	-۰,۴	۰,۲۴۳	۱,۷۴	۰,۰۸۲	رد
مدیریت ریسک <- رفتار مصرفی	۱,۲۴۵	۱,۲۲	۰,۲۴۶	۵,۰۶۱	۰,۰۰۰	تأیید
مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری <- رفتار مصرفی	-۰,۲۷۲	-۰,۲۶۷	۰,۱۶۷	۱,۶۲۶	۰,۱۰۴	رد

جدول ۵. آزمون اثرات غیرمستقیم

مسیر رابطه غیرمستقیم	داده واقعی	داده نمونه	انحراف معیار	t-Value	مقدار P	نتیجه
RBL-STEM <- دانش پایه مدیریت <- رفتار مصرفی	۰,۳۳۷	۰,۳۳۶	۰,۱۴۲	۲,۳۷۲	۰,۰۱۸	تأیید
RBL-STEM <- مدیریت اعتبار <- رفتار مصرفی	-۰,۲۰۲	-۰,۲	۰,۱۲۹	۱,۵۶۱	۰,۱۱۹	رد
RBL-STEM <- مدیریت ریسک <- رفتار مصرفی	۰,۹۸۷	۰,۹۶۸	۰,۲	۴,۹۳۹	۰,۰۰۰	تأیید
RBL-STEM <- مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری <- رفتار مصرفی	-۰,۳۳۴	-۰,۳۱۷	۰,۱۹۵	۱,۷۱۲	۰,۰۸۷	رد

شکل ۴. آزمون مدل مفهومی

نتیجه گیری و بحث

سواد مالی، به عنوان یکی از ضروری ترین مهارت ها در دنیای امروز، به ویژه برای دانش آموزان، نقش حیاتی در شکل گیری رفتار مصرفی افراد دارد. در جهانی که همواره در حال تغییر و دستخوش تحولات اقتصادی است، درک اصول اولیه مالی می تواند به افراد کمک کند تا قادر باشند به طور مؤثر منابع مالی خود را مدیریت کنند و از چالش های مالی جلوگیری نمایند. به عنوان یکی از مقاطع کلیدی در زندگی، دوران دانش آموزی زمان مناسبی برای آغاز یادگیری های لازم در این زمینه است.

بر اساس مطالعات، تأثیرات مثبت آموزش سواد مالی بر رفتار مصرفی دانش آموزان غیر قابل انکار است. با آگاهی از مفاهیم پایه ای مانند بودجه بندی، پس انداز و عدم وابستگی به خریدهای ناگهانی، دانش آموزان قادرند تصمیمات روشن تر و آگاهانه تری در مورد هزینه های خود اتخاذ کنند. دانستن تفاوت بین نیاز و خواسته، به آن ها کمک می کند تا در برابر فشارهای اجتماعی و تبلیغات مصرفی ایستادگی کنند و از خریدهای ناخواسته پرهیز نمایند. این نوع آگاهی به شکل گیری عادات مالی سالم و پایدار در بزرگسالی منجر خواهد شد. علاوه بر این، سواد مالی می تواند در تقویت مهارت های تحلیلی و منطقی دانش آموزان نقش اساسی ایفا کند. این مهارت ها نه تنها در حوزه مالی کارآمد است، بلکه در دیگر جوانب زندگی نیز مؤثر خواهد بود. با تفکر انتقادی و منطقی در مورد مسائل مالی، آن ها می توانند به نفع خود عمل کرده و در شرایط مختلف تصمیمات درستی بگیرند. این تمرین در تحلیل گزینه های مختلف به آن ها کمک کرده و زودتر به درک عمیق تری از شرایط اقتصادی و مالی خواهند رسید.

از نتایج این تحقیق چنین برمی آید که:

۱. رویکرد آموزش مبتنی بر پژوهش در محیط STEM تأثیر مثبت و معناداری بر ارتقای دانش پایه مدیریت مالی دانش آموزان دارد. این یافته با نتایج مطالعات (Misiran et al. 2022) و (Ahmadi, 2024) هم راستا است و تأکید کرده اند که تلفیق آموزش تجربی با علوم پایه، به درک عمیق تر مفاهیم اقتصادی و مالی منجر می شود. همچنین تحقیقات دیگر (Sumarno et al., 2024) نیز نشان دادند که RBL-STEM موجب رشد مهارت های تحلیل داده و تفکر مالی در دانش آموزان می شود. این هم خوانی نتایج نشان می دهد که تقویت بنیان علمی از طریق رویکردهای مسئله محور، زمینه ساز شکل گیری سواد مالی پایدار در سنین پایین است. به علاوه، پژوهش حاضر با یافته های (Khoda Panah et al. 2022) نیز هم سو است که تأکید داشتند آموزش مفاهیم مالی باید در قالب دروس تحلیلی و مسئله محور در برنامه درسی مدارس گنجانده شود. بنابراین می توان نتیجه گرفت که RBL-STEM نه تنها موجب ارتقای دانش نظری مالی می شود، بلکه نگرش دانش آموزان را نسبت به مفهوم پول و ارزش منابع تغییر می دهد.

۲. RBL-STEM تأثیر مثبت و معناداری بر مدیریت اعتبار دارد. این نتیجه با یافته های (Ogbolu, 2019) و (Cull & Whitton, 2011) مطابقت دارد. این محققان نیز نشان دادند که آموزش های مبتنی بر حل مسئله، موجب درک بهتر مسئولیت های مالی و تعهدات اعتباری می شود. در واقع، دانش آموزانی که درگیر فرایندهای پژوهش محور می شوند، یاد می گیرند پیامدهای تصمیمات مالی خود را تحلیل کنند. از سوی دیگر، تأکید (Kazempour Dizaji et al., 2020) بر طراحی الگوی آموزش سواد مالی در ایران نیز بیانگر اهمیت چنین رویکردهایی است که می تواند رفتار اعتباری آینده دانش آموزان را اصلاح کند. بنابراین، RBL-STEM نه تنها در ارتقای سواد مالی مؤثر است، بلکه می تواند بنیانی برای رفتار اعتباری مسئولانه در سنین بالاتر فراهم آورد.

۳. نتایج نشان داد که RBL-STEM تأثیر مثبت و معنی داری بر مدیریت پس انداز و سرمایه گذاری دارد. این یافته هم سو با پژوهش های (Fateh Nejad & Zare, 2023) و (Ghanavizi & Atri Isfahani, 2022) است که تأکید کرده اند آموزش مفاهیم اقتصادی از طریق پروژه های گروهی و فعالیت های STEM موجب تقویت رفتارهای مالی مسئولانه در کودکان می شود. همچنین

مطالعه‌ی (Vennix et al., 2017) نشان داد که رویکردهای یادگیری مبتنی بر فعالیت، در تقویت مهارت‌های تصمیم‌گیری مالی نقش بسزایی دارند. در پژوهش حاضر نیز، تعامل بین یادگیری پژوهش‌محور و مفاهیم اقتصادی باعث شد دانش‌آموزان اهمیت پس‌انداز و برنامه‌ریزی مالی را درک کنند. این یافته‌ها در تضاد با نگرش سنتی آموزش مالی است که صرفاً بر انتقال دانش نظری تکیه دارد؛ در حالی که RBL-STEM موجب یادگیری فعال و کاربردی می‌شود.

۴. نتایج حاکی از تأثیر مثبت و معنادار RBL-STEM بر مدیریت ریسک مالی بود. این یافته با پژوهش‌های (Sumarno et al., 2024) و (Bybee, 2010) هم‌راستا است که نشان دادند رویکردهای STEM موجب پرورش تفکر تحلیلی، ارزیابی شواهد و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده می‌شوند. همچنین مطالعه‌ی (Davoodi et al., 2024) تأیید کرد که آموزش‌های ترکیبی STEM باعث افزایش توان تحلیل و پیش‌بینی پیامدهای اقتصادی در دانش‌آموزان می‌شود. بر این اساس، دانش‌آموزانی که در معرض آموزش پژوهش‌محور قرار می‌گیرند، توانایی بیشتری در ارزیابی ریسک‌های مالی و کنترل تصمیمات مصرفی دارند. این یافته با دیدگاه (Roshandel et al., 2018) نیز سازگار است که بر نقش آموزش سیستماتیک در ایجاد توان تصمیم‌گیری عقلانی مالی تأکید داشتند.

۵. تأثیر دانش پایه مدیریت مالی بر رفتار مصرفی نیز مورد تأیید قرار گرفت. این یافته با مطالعات (Zahra & Anoraga, 2021) و (Imawati & Susilaningsih, 2013) هم‌سو است که نشان دادند افزایش آگاهی مالی منجر به کاهش رفتار مصرف‌گرایانه و تصمیمات احساسی در خرید می‌شود. همچنین پژوهش (Adeli et al., 2023) نیز تأکید داشت که سطح دانش مالی در مناطق روستایی رابطه مستقیمی با الگوی مصرف منطقی دارد. نتایج حاضر نشان می‌دهد که آموزش مؤثر مفاهیم مالی می‌تواند موجب خودنظارتی و مدیریت بهتر منابع در کودکان شود. این امر از دیدگاه (Saidi et al., 2021) نیز تأیید می‌شود که بیان داشتند رفتارهای خرید منطقی نتیجه‌ی درک درست از منابع مالی است.

۶. تأثیر مدیریت اعتبار بر رفتار مصرفی تأیید نشد. علت این نتیجه می‌تواند سطح پایین درک دانش‌آموزان از مفاهیم پیچیده‌ی اعتبار و بدهی باشد، که مغایر با یافته‌های (Loeimi, 2017) و (Ghanavizi & Atri Isfahani, 2022) هم‌خوانی دارد. آنان نیز گزارش کردند که کودکان در سنین ابتدایی هنوز درک کاملی از مفاهیم مرتبط با اعتبار و وام ندارند. از سوی دیگر، (Lindiyatmi & Yulianto, 2022) اشاره کردند که عوامل روان‌شناختی و اجتماعی همچون فشار همسالان، تأثیر بیشتری بر رفتار مصرفی نوجوانان دارد تا دانش اعتباری. بنابراین، می‌توان گفت اثرگذاری آموزش مدیریت اعتبار در سنین پایین نیازمند طراحی محتوای متناسب با درک شناختی کودکان است تا در آینده اثرات ملموس‌تری بر رفتار مالی داشته باشد.

۷. تأثیر مدیریت پس‌انداز و سرمایه‌گذاری بر رفتار مصرفی نیز رد شد. این یافته در تضاد با پژوهش‌های (Fateh Nejad & Zare, 2023) و (Sudakova, 2019) است که اثر مثبت آموزش‌های مالی را بر رفتار مصرفی گزارش کردند. یکی از دلایل این تفاوت، می‌تواند مرحله‌ی رشد شناختی دانش‌آموزان ابتدایی باشد؛ آنان هنوز درک کافی از مفهوم سرمایه‌گذاری بلندمدت ندارند. از سوی دیگر، فشارهای فرهنگی و تبلیغات رسانه‌ای ممکن است رفتار مصرفی را تحت تأثیر قرار دهد، همان‌طور که (Rahnamah et al., 2024) اشاره کردند که تصمیمات خرید در نسل جدید بیشتر از داده‌های شبکه‌های اجتماعی تأثیر می‌پذیرد تا از آگاهی مالی. بنابراین، در آموزش‌های آینده باید محتوای سرمایه‌گذاری و پس‌انداز به‌صورت بازی‌محور و کاربردی‌تر طراحی شود.

۸. از سویی دیگر، یافته‌ها نشان داد که مدیریت ریسک تأثیر مثبت و معناداری بر رفتار مصرفی دارد. این نتیجه با مطالعات (Sumarno et al., 2024) و (Davoodi et al., 2024) هم‌راستا است که نشان دادند آموزش ارزیابی ریسک، دانش‌آموزان را در

برابر تبلیغات مصرفی و خریدهای هیجانی مقاوم تر می کند. به علاوه، (Ghanavizi & Atri Isfahani, 2022) نیز تأکید کردند که آگاهی از پیامدهای خرید و تصمیم گیری مبتنی بر تحلیل داده، موجب اصلاح الگوهای مصرفی در دانش آموزان می شود. بنابراین، آموزش مدیریت ریسک می تواند به عنوان یک مهارت کلیدی در سواد مالی مدارس ابتدایی تلقی شود و به پرورش نسل هایی با رفتار مالی منطقی، مسئولانه و آینده نگر کمک کند.

در مجموع، بر اساس نتایج این تحقیق، رویکرد RBL-STEM از طریق تقویت دانش پایه و مهارت های تحلیلی، موجب بهبود مؤلفه های سواد مالی در دانش آموزان شده است. در میان ابعاد مختلف سواد مالی، دانش پایه و مدیریت ریسک نقش میانجی مؤثرتری در تعدیل رفتار مصرفی دارند. این یافته ها تأکید می کنند که سرمایه گذاری در آموزش پژوهش محور، راهبردی کلیدی برای پرورش نسلی آگاه، خودناظر و مسئول از نظر مالی است؛ نتیجه ای که با دیدگاه های (Bybee, 2010) و (Sefidgaran, 2024) نیز هم راستا است، مبنی بر اینکه آموزش های ترکیبی و نوآورانه در علوم و ریاضیات، زیربنای توسعه رفتارهای اقتصادی سالم در نسل آینده اند.

با توجه به آنچه گفته شد، پیشنهاد می شود که آموزش های سواد مالی به عنوان یک اولویت در برنامه های درسی مدارس گنجانده شود. با برگزاری کارگاه ها، استفاده از روش های آموزشی جذاب و گنجانیدن سواد مالی به عنوان یک درس رسمی در مقاطع مختلف تحصیلی، می توان به دانش آموزان کمک کرد که اهمیت این مهارت را درک کنند و بتوانند در زندگی شخصی و حرفه ای خود به کار برند. چراکه، سواد مالی نه تنها به بهبود رفتار مصرفی و کاهش مشکلات مالی در زندگی آینده دانش آموزان کمک می کند، بلکه به آن ها اخلاق مالی و اجتماعی نیز می آموزد. این آموزش ها، تحولی بنیادین در نگرش نسل جوان به مسائل مالی ایجاد کرده و می تواند به تشکیل جامعه ای با مسئولیت های مالی بیشتر و توسعه ای پایدارتر منجر شود. به این ترتیب، سرمایه گذاری در آموزش سواد مالی برای دانش آموزان نه تنها آینده آن ها را تأمین می کند، بلکه به نفع جامعه و اقتصاد کلی نیز خواهد بود. STEM به عنوان یک از رویکرد نوین آموزشی، کاربردهای واقعی زمینه های علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات برای دانش آموزان شناخته شده است. تلفیق این رویکرد با دیدگاه آموزش مبتنی بر پژوهش به عنوان پلی برای ورود به زندگی اجتماعی روزمره در سال های اخیر معرفی شده است.

References

- Adeli, Afshin; Taghani, Tahereh; Panaq, Eisa; Abadi, Samiollah. (2023). Examining Consumer Behavior and Per Capita Consumption of Aquatic Products in Villages of Golestan Province. *Aquatic Resource Utilization and Cultivation*, 13(4), pp. 123-141. [In Persian] <https://doi.org/10.22069/japu.2024.20645.1711>
- Ahmadi, Ehsan. (2024). Examining the Importance of the STEM Approach in Education, *Conference on Management and Humanities Research in Iran*, Proceedings, pp. 3244-3250. [In Persian] <https://civilica.com/doc/1979616/>
- Bybee, R. W. (2010). Advancing STEM Education: A 2020 Vision. *Technology and Engineering Teacher*, 70, 30-35. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1351854>
- Cull, M., Whitton, D. (2011). University students' financial literacy levels: obstacles and aids, *Econ. Lab. Relat. Rev.* 22 (1), 99-114 <https://doi.org/10.1177/103530461102200106>
- Dafik, Kadir., TK, Maryati Sufirman., Ridlo, ZR. (2023) The analysis of the implementation of RBL-STEM learning materials in improving student's meta-literacy ability to solve wallpaper decoration problems using local antimagic graph coloring techniques. *Heliyon*. 9 (6): e17433. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17433>

- Davoodi, Seyede Tahereh; Davoodi, Tayebeh; Davoodi, Roghayeh; Davoodi, Seyed Mehdi. (2024). The STEM Strategy: An Innovative Approach in Efficient Education, Conference on Management and Humanities Research in Iran, Proceedings, pp. 158-164. [In Persian] <https://civilica.com/doc/1703326/>
- Doosti, Maryam., Shojaei Baghini, Mohaddeseh, (2017). Investigating the Factors Affecting Unplanned Behavior in Impulse Buying from E-commerce Stores, The 3rd International Conference of the Humanities and Management Studies, Tehran. <https://civilica.com/doc/751855>
- Entezari,F., Hataminasab,S. H. and Nayeb Zadeh,S. (2025). Investigating and explaining of the Effective Factors on the Marketing Agility of Educational Services in Iran. Management and Educational Perspective, 7(2), 21-49. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jmep.2024.460119.1373>
- Fateh Nejad, Kourosh; Zare, Fatemeh. (2023). Financial literacy in elementary schools, Sixth International Conference on Psychology, Educational Sciences, and Social Studies, Hamadan. [In Persian] <https://civilica.com/doc/1967873/>
- Feyzollahzadeh, Zeynab. (2016). The effectiveness of teaching consumption pattern modification on the knowledge, attitude, and saving behavior of students using the ADDIE model, Master's thesis, University of Tabriz. [In Persian]
- Ghanavizi, Narjes; Atri Isfahani, Zeynab Al-Sadat. (2022). How to teach financial literacy and its impact on reducing consumerism among elementary school students in Kashan County. New Educational Approaches, 17(2), 21-40. [In Persian] <https://doi.org/10.22108/nea.2023.133029.1755>
- Imawati, I., Ivada Susilarningsih, E., (2013). The influence of financial literacy on adolescent consumptive behavior in the social studies program for senior high school 1 surakarta for the 2012/2013 academic year, Jurnal Jupe UNS 2 (1), PP. 48-58. Retrieved from. <https://jurnal.fkip.uns.ac.id/index.php/ekonomi/article/view/2684/1872>
- Javadzadeh,A., Golzari,Z. and taleb,Z. (2025). Problem-solving approach-based learning model for elementary school principals: A meta-synthesis study. (e226980). Management and Educational Perspective, 7(3), e226980 [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jmep.2025.529163.1532>
- Kazempour dizaji,Fatemeh,khanmohammadi,mohammadhamed,Moeinuddin,Mahmoud. (2020). Developing the Financial Literacy Education Model in Iran,; using the Grounded Theory Approach. Financial Engineering and Portfolio Management, 43, 151-179. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22519165.1399.11.43.7.0>
- Khoda Panah, Mina; Mousipour, Nematollah; Davayi, Mehdi; Ahmadi, Gholamali. (2022). Designing a Financial Literacy Curriculum Model for Elementary School Students. Curriculum Studies, 17(65), pp. 47-74. [In Persian] https://www.jcstpicsa.ir/article_191893.html?lang=fa
- Lindiyatmi Widiyanto, Putri Lindiyatmi and Arief Yulianto (2022). Locus of control as a mediating variable for the factors influencing consumptive behavior among students. Innovative Marketing, 18(4), 97-109. [https://doi.org/10.21511/im.18\(4\).2022.09](https://doi.org/10.21511/im.18(4).2022.09)
- Loeimi, Hassan. (2017). Investigating the financial literacy status of high school students in Ahvaz and providing strategies for its enhancement, Master's thesis, University of Ilam. [In Persian]
- Misiran, M., Nazihah, A., Yusof, Z.M., Rahim, U.R.A. (2022). Utilizing experiential learning to improve financial literacy among young adults through STEM service learning activity during movement control order, International STEM Journal 3 (1), 1-16. <https://ejournal.um.edu.my/index.php/STEM/article/view/36184>
- Mohammadabadi,M. and Kord Firuzjaei,F. (2025). Model of effective factors in improving the quality of school educational activities from the perspective of educational experts. (e217365). Management and Educational Perspective, 7(3), e217365. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jmep.2025.400698.1207>
- Molapanah,M., Namvar,Y., Rastgoo,A., Ahmadlu,M. and Soleimani,T. (2024). Designing a financial literacy development model for Farhangian University students. Management and Educational Perspective, 6(1), 65-98. [In Persian]. <https://doi.org/10.22034/jmep.2023.409505.1225>
- Mugo, AM., Nyaga, MN., Ndwiga, ZN., Atitwa, EB. (2024). Evaluating learning outcomes of Christian religious education learners: A comparison of constructive simulation and conventional method. Heliyon. 10 (11): e32632. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e32632>
- Nygaard, C., Hojlt, T., Hermansen, M., (2008). Learning-based curriculum development, High Educ. 55 (2008) 33-50. <https://doi.org/10.1007/s10734-006-9036-2>

- Ogbolu, A.N. (2019). Sukidjo, the nexus between financial literacy and entrepreneurship ability among university students in emerging markets, *J. Phys. Conf.* 1446-012073. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1446/1/012073>
- Rahnamah, Sepahdar; Moazzen Jamshidi, Mirhadi; Zنده Del, Marzieh. (2024). Designing and Validating a Consumer Behavior Model Based on User-Generated Content in the Banking Industry, *Value Creation in Business Management*, Issue 12, pp. 227-251. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/jvcbm.2024.429373.1266>
- Roshandel, Arman; Amiri, Hadi; Taghiani, Mehdi. (2018). Financial Literacy and the Necessity of Measuring It in the New Educational System: A Case Study of Shahreza County. *New Educational Approaches*, 13(1), pp. 67-86. [In Persian] <https://doi.org/10.22108/nea.2018.103011.1059>
- Saidi, Mohammad; Abbasi, Abbas; Amini, Alireza. (2021). Presenting a Consumer Pre-Purchase Behavior Model. *Business Management Perspectives (Management Outlook)*, 20(46), pp. 168-192. [In Persian] <https://doi.org/10.52547/jbmp.20.46.168>
- Sefidgaran, Mostafa. (2024). The Convergence of Education and Accounting: Developing Financial Literacy in Educational Systems, *First International Conference on Transformative Ideas in Cultural and Educational Studies in Education with Emphasis on Action Research, Lesson Study, and Narrative Research in the Third Millennium*. [In Persian] <https://civilica.com/doc/2133934/>
- Sudakova, A., (2019). *Financial Literacy: from Theory to Practice*, Ural Federal University. <https://doi.org/10.5593/sgem2018/5.4/S22.010>
- Sumarno, Gimin., Noviana E., Dafik., Ridlo, ZR., Mursyidah, IL. (2024). The analysis of the RBL-STEM application in improving student financial literacy in controlling consumptive behavior. *Heliyon*.10(12): e32382. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e32382>
- Vennix, J., Den Brok, P., Taconis, R. (2017). Perceptions of STEM-based outreach learning activities in secondary education, *Learn. Environ. Res.* 20, 21–46. <https://doi.org/10.1007/s10984-016-9217-6>
- Zahra, D.R., Anoraga, P. (2021). The influence of lifestyle, financial literacy, and social demographics on consumption behavior, *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8 (2), 1033–1041. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2021.vol8.no2.1033>